

Ina stad ad alp ord vista da las vatgas - p.ex. da Fida e da Lola, duas vatgas sin l'Alp Prasüra en Val Müstair, in'alp da chaschiel. Las fotografias èn vegnidas fatgas cun apparats automatics en las stgellas da las vatgas, en il rom dal project d'art «Cowcam».

FOTOS WWW.COWCAM.CH

Tradiziun culturala periclitada

Las alps èn stgargiadas, las magnuccas premiadas, ina tradiziun periclitada

DAD ANDREAS CADONAU/FMR

■ **Las bellas fotos da las stgargiadas èn malgrà corona arcunadas, il chaschiel d'alp premià. Sin las alps grischunas sa fa valair ina midada structurala che periclitescha ina veglia cultura alpina. En il Grischun pli fitg ch'èn auters chantuns muntagnards da la Svizra.** L'alpegiazium ha ina lunga tradiziun en il spazi alpin ed è ina impurtanta part da la cultura alpina. In fatg che sa mussa mintg'onn a chaschun da las stgargiadas accumpagnadas da blers aspecturs. Pervia da corona han las stgargiadas pers quest onn per part il bul da la festa uffiziala, blers aderents dal muvel che banduna l'alp èn tuttina sa plazzads sper via per guardar e fotografar il til. E tar la stgargiada tutgan ils maletgs dals tschalers da chaschiel emplenids e las premiaziuns da chaschiel d'alp. L'alpegiazium sco tala n'è betg periclitada, ella è ina impurtanta part da la politica agrara svizra. La veglia dal maun public da sustegnair l'alpegiazium è avant maun.

È il chaschiel d'alp periclità?

Dapi intgins onns sa mida dentant quella alpegiazium, betg enorm svelt ma cuntinuadamain. Las vatgas da mulscher svaneschan plaun a plaun da las pastiras alpinas e vegnan remplazzadas da vatgas-mamma e lur vadels. In svilup che sa fa valair en l'entir intschess alpin da la Svizra e che ha intimà il pastur ed expert d'alpegiazium al center da cussegliaziun purila Agridea, *Daniel Mettler*, a la constataziun exprimida vers SRF: «Sche quest svilup cuntinuescha è il chaschiel d'alp periclità.»

Svilup accentuà en il Grischun

E cun il chaschiel d'alp fiss periclitada ina buna part da la cultura d'alpegiazium. Per *Töni Gujan*, responsabel per l'alpegiazium al center da scolaziun e cussegliaziun Plantahof, è la pretensiun da Mettler bain formulada «in pau pregnant». Gujan che fa part a la suprastanza da la Societad svizra da l'economia alpestra è conscient da las midadas che sa mussan

sin las pastiras alpinas. In svilup che sa preschenta pli ferm en il Grischun ch'èn ulteriuras parts dals chantuns da muntogna. La stad 2019 han per l'emprima giada dapli vatgas-mamma che vatgas da latg pasculà las alps grischunas.

L'alp, il spievel da la val

Quai che sa mussa durant la stad sin las partiras d'alp ha sia raschun tar ils manaschis da chasa. Töni Gujan ha ditg che dapli puras e purs grischuns sa decidian da midar da las vatgas da mulscher tar la tratga da vatgas-mamma. Daco che quai è uschia po Gujan mo specular. Aspects da la lavur pon giugar ina rolla, pretensiuns da qualitat per la produziun da latg ubain autras raschuns.

Gujan ha menziunà per exempel il chantun Glaruna, nua che quest svilup na saja betg uschè ferm. Ils manaschis glarunais èn en media pli pitschens ch'ils manaschis grischuns e las alps per gronda part en possess privat u da corporaziuns. Ina midada dal manaschi d'alp è en ina tala structura probabla-

main main simpla che tar las alps grischunas ch'èn per gronda part en possess da vischnancas e fittadas da societads d'alp.

La rolla da la politica agrara

La politica agrara influenzescha medemamain la midada. Il martgà da latg è pli liberalisà ed ils cunfins pli avers per products da l'exteriur che tar il martgà da charn, almain enfin ussa. Consequentamain è il pretsch da latg pli fitg sut pressiun, la charn svizra pli chara en cumparegliaziun cun la charn da l'exteriur.

L'alpegiazium sco tala na vesa Gujan betg en privel, dentant la tradiziun da la stgargiada. Decorar vatgas-mamma cun fluras ed embellir quellas cun plumpas n'è betg uschè simpel sche betg nunpussavel. Ils bels maletgs dals tils da stgargiadas dastgassan daventar pli rars e cun els las chalderas ed ils tschalers da chaschiel emplenids. «Questa midada da la cultura d'alpegiazium fa in zic mal il cor.»